

หลักเกณฑ์ใหม่ในการรอกำหนดโทษและรอลงโทษ

วิวรรณ ดำรงค์กุลนันท์

หลักเกณฑ์ใหม่ในการรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษ
New Regulation for Suspension of the Determination of Punishment and
Suspension of the in Friction of Punishment

วิวรรณ ดำรงค์กุลนันท์*
Wiwat Damrongkulnan

บทคัดย่อ

รอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษเป็นวิธีการหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทางเลือกที่นำมาใช้เพื่อเบี่ยงเบน หรือหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมอาญากระแสหลักวิธีการนี้เน้นหนักไปที่การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่ไม่สมควรถูกส่งตัวเข้าสู่ระบบเรือนจำให้ได้มีโอกาสกลับตัวกลับใจเป็นคนดีภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนด เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2559 ที่ผ่านมา เป็นวันที่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ.2559 เริ่มมีผลใช้บังคับ โดยกฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติให้ยกเลิกหลักเกณฑ์ในการรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษที่มีอยู่เดิม และให้ใช้หลักเกณฑ์ใหม่แทน บทความเรื่องนี้จึงจะแสดงให้เห็นให้อ่านได้ทราบว่าหลักเกณฑ์ใหม่ในการรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษซึ่งได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎหมายฉบับนี้มีประการใดบ้าง แต่ละประการแตกต่างไปจากหลักเกณฑ์เดิมอย่างไร และผู้เขียนมีความเห็นต่อหลักเกณฑ์ใหม่นี้อย่างไร

* อาจารย์ประจำสาขากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, น.บ. (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง เหรียญทอง) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, น.ม. (กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา วิทยานิพนธ์ดีมาก) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Abstract

Suspension of the determination of punishment and suspension of the infliction of punishment are forms of alternative criminal justice commonly practiced by national courts in cases where it is considered to be suitable to deviate from conventional criminal justice. The purpose of these methods is the rehabilitation of offenders who are not considered to be in need of immediate imprisonment, either because they have committed less serious crimes or because it is their first conviction. These methods allow an opportunity for those offenders to reform themselves under specific time guidelines allowed by the court. According to this suspension concept, the legislature has announced a new version of the Criminal Code of Thailand, officially named the “Act Amending Criminal Code (No. 25) B.E. 2559,” which has been in effect since 8th April B.E. 2559. This Act has annulled the preceding regulations for the suspension of the determination of punishment and the suspension of the infliction of punishment in favor of the new regulations. This article intends to describe the new regulations for the suspension of the determination of punishment and the suspension of the infliction of punishment under the Act (No. 25), clarifying the differences between the preceding regulations and the new regulations for the suspension of the determination of punishment and the suspension of the infliction of punishment under Thai law.

คำสำคัญ: รอกำหนดโทษ, รอกำหนดโทษ, ประมวลกฎหมายอาญา

Keywords: Suspension of the Determination of Punishment, Suspension of the Infliction of Punishment, Criminal Code

1. บทนำ

เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2559 ที่ผ่านมา เป็นวันที่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ.2559 เริ่มมีผลใช้บังคับ¹ โดยมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติให้ยกเลิกความในมาตรา 56 แห่งประมวลกฎหมายอาญาซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ.2545 ทั้งมาตราและให้ใช้ความใหม่แทน

ความในมาตรา 56 เดิมที่ถูกยกเลิกไปและความในมาตรา 56 ใหม่ที่เข้ามาแทนที่แบ่งออกเป็น 3 วรรคเช่นเดียวกัน โดยวรรคแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการรอกการกำหนดโทษ (suspension of the determination of punishment) และรอกการลงโทษ (suspension of the infliction of punishment) วรรคสองเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ (condition for controlling such person's behavior) และวรรคสามเป็นเรื่องเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิกถอนเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ บทความเรื่องนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงแต่เฉพาะหลักเกณฑ์ในการรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษซึ่งได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ.2559 โดยจะแบ่งการดำเนินเรื่องออกเป็นหัวข้อ ประกอบด้วย หัวข้อที่ 1 บทนำ หัวข้อที่ 2 ความหมาย แนวความคิด และประโยชน์ของการรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษ หัวข้อที่ 3 หลักเกณฑ์เดิมในการรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษ หัวข้อที่ 4 หลักเกณฑ์ใหม่ในการรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษ หัวข้อที่ 5 บทวิเคราะห์ และหัวข้อที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ สำหรับรายละเอียดของแต่ละหัวข้อนั้น ผู้เขียนจะได้บรรยายต่อไปเป็นลำดับดังนี้

¹พระราชบัญญัติฉบับนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 31 ก หน้า 1 วันที่ 7 เมษายน 2559 โดยมาตรา 2 ได้บัญญัติให้พระราชบัญญัติฉบับนี้เริ่มมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป.

2. ความหมาย แนวความคิด และประโยชน์ของการรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษ

“รอกการกำหนดโทษ” หมายความว่า วิธีการที่ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด แต่ยังไม่ได้กำหนดโทษที่จะลงแก่จำเลย ส่วน “รอกการลงโทษ” หมายความว่า วิธีการที่ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด และได้กำหนดโทษที่จะลงแก่จำเลยแล้ว แต่ยังให้รอกการลงโทษไว้ก่อน²

การรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษเป็นวิธีการหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมอาญาทางเลือก (alternative criminal justice) ที่นำมาใช้เพื่อเบี่ยงเบน หรือหันเห (diversion) คดีออกจากกระบวนการยุติธรรมอาญากระแสหลัก (conventional criminal justice)³ วิธีการนี้มีแนวความคิดเน้นหนักไปที่การแก้ไขฟื้นฟู (rehabilitation) ผู้กระทำความผิดที่ไม่สมควรถูกส่งตัวเข้าสู่ระบบเรือนจำ ให้ได้มีโอกาสกลับตัวกลับใจเป็นคนดีภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนด⁴ (ระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนดคือระยะเวลาที่ศาลจะรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษ แล้วแต่กรณี)

สำหรับประโยชน์ของการรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษนั้นมีอยู่หลายประการด้วยกัน เป็นต้นว่า

- (1) ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับตัวกลับใจเป็นคนดีแทนการที่ต้องถูกลงโทษจำคุก
- (2) ป้องกันไม่ให้พฤติกรรมของผู้กระทำความผิดที่เริ่มเบี่ยงเบนขึ้นต้น กลายเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปอย่างถาวรหากต้องถูกลงโทษจำคุก
- (3) ป้องกันปัญหาความแออัดของจำนวนนักโทษในเรือนจำ

² หยุด แสงอุทัย, **กฎหมายอาญา ภาค 1**, พิมพ์ครั้งที่ 21 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), หน้า 192.

อนึ่ง มีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า รอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษนั้น ทางปฏิบัตินิยมเรียกรวมกันโดยทั่วไปว่า “รอกการลงอาญา” หรือ “รอลงอาญา” รายละเอียดโปรดดู เกียรติขจร วิชนะสวัสดิ์, **คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1**, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: พลสยาม พรินตติ้ง, 2551), หน้า 917.

³ การเบี่ยงเบน หรือการหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมอาญากระแสหลัก คือการให้อำนาจดุลพินิจ (discretion) ที่จะใช้วิธีการ หรือมาตรการอื่น ๆ ที่เหมาะสมกว่าแทนการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมอาญารูปแบบปกติ (รูปแบบปกติคือกระบวนการยุติธรรมอาญาที่เริ่มต้นตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน ต่อไปที่ชั้นพนักงานอัยการต่อไปที่ชั้นศาล และจบท้ายที่ชั้นราชทัณฑ์)

⁴ รายละเอียดโปรดดู หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2559 ประกอบกับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 วรรคแรก (เดิม) ถ้อยคำที่ว่า “...เพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนด...” และมาตรา 56 วรรคแรก (ใหม่) ถ้อยคำที่ว่า “...เพื่อให้โอกาสกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนด...”.

(4) ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ถูกตีตรา (labeled) จากสังคมว่าเป็นผู้ที่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน

(5) หลีกเลียงการลงโทษจำคุกซึ่งไม่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดบางประเภท เช่น นักศึกษาหลักสูตรของเพื่อนเป็นครั้งแรก หากต้องถูกลงโทษจำคุก ก็อาจทำให้นักศึกษาผู้นั้นหมดอนาคตทางการศึกษาได้ เป็นต้น

3. หลักเกณฑ์เดิมในการรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษ

มาตรา 56 วรรคแรก (เดิม) บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสามปี ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิดหรือเหตุอันอันควรปรานีแล้ว เห็นเป็นการสมควร ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอกการกำหนดโทษไว้หรือกำหนดโทษแต่รอกการลงโทษไว้แล้วปล่อยตัวไป เพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนด แต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้”

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 56 วรรคแรก (เดิม) แล้ว จะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์เดิมในการรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษ มีดังนี้

- (1) ต้องมีการกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี
- (2) ต้องไม่ปรากฏว่าผู้นั้นเคยรับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าเคยรับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ
- (3) เหตุที่ศาลจะนำมาใช้ประกอบดุลพินิจและอ้างเพื่อรอกการกำหนดโทษ หรือรอกการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้น กฎหมายบัญญัติโดยยกตัวอย่างไว้ 11 เหตุ⁵ ได้แก่ 1) อายุ 2) ประวัติ

⁵ ผู้เขียนใช้คำว่า “ตัวอย่าง” เนื่องจากมาตรา 56 วรรคแรก (เดิม) ได้บัญญัติโดยใช้ถ้อยคำว่า “...หรือเหตุอันอันควรปรานี...” จึงแสดงให้เห็นว่าเหตุทั้ง 11 เหตุ ที่บัญญัติไว้ก่อนหน้าถ้อยคำว่า “หรือเหตุอันอันควรปรานี” นั้น คือเหตุที่กฎหมายยกตัวอย่างขึ้นมาให้เห็นโดยชัดแจ้งเท่านั้น

อนึ่ง มาตรา 56 วรรคแรก (ใหม่) ก็ยังคงบัญญัติโดยใช้ถ้อยคำว่า “...หรือเหตุอันอันควรปรานี...” เช่นเดิม รายละเอียดผู้เขียนจะได้กล่าวถึงต่อไปในหัวข้อที่ 4.

3) ความประพฤติ 4) สติปัญญา 5) การศึกษาอบรม 6) สุขภาพ 7) ภาวะแห่งจิต 8) นิสัย 9) อาชีพ 10) สิ่งแวดล้อม และ 11) สภาพความผิด⁶

(4) ระยะเวลาที่ศาลจะรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้นขึ้นอยู่กับศาลจะกำหนด แต่ต้องไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันที่ศาลพิพากษา

4. หลักเกณฑ์ใหม่ในการรอการกำหนดโทษและรอการลงโทษ

มาตรา 56 วรรคแรก (ใหม่) บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกหรือปรับ และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินห้าปีไม่ว่าจะลงโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามหรือลงโทษปรับถ้าปรากฏว่าผู้นั้น

(1) ไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อน หรือ

(2) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดหุโทษ หรือเป็นโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือ

(3) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่พ้นโทษจำคุกมาแล้วเกินกว่าห้าปี แล้วมากระทำความผิดอีก โดยความผิดในครั้งหลังเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดหุโทษ

และเมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือการรู้สึกความผิด และพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น หรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ ไม่ว่าจะเป็นโทษจำคุกหรือปรับอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่าง เพื่อให้โอกาสกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้นำกำหนดแต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้”⁷

⁶ เหตุที่ศาลนำมาใช้ประกอบดุลพินิจและอ้างเพื่อรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ นั้น ศาลอาจคำนึงและอ้างถึงเหตุใดเหตุหนึ่งแต่เพียงเหตุเดียว หรือหลายเหตุประกอบกันก็ได้ ซึ่งย่อมแล้วแต่ข้อเท็จจริงเป็นเรื่องๆ ไป รายละเอียดโปรดดู จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2525), หน้า 450.

⁷ สำหรับเหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 วรรคแรกนั้น ปรากฏอยู่ใน “หมายเหตุ” ท้ายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ.2559 ดังนี้ “...บทบัญญัติว่าด้วยการรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษซึ่งเป็นวิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่ไม่ควรถูกส่งเข้าสู่ระบบเรือนจำ ยังไม่มีการนำมาใช้กับผู้ที่จะถูกลงโทษปรับรวมทั้งไม่เปิดโอกาสให้ผู้ที่เคยต้องโทษจำคุกแม้เพียงเล็กน้อยหรือมิใช่ผู้กระทำความผิดคดีนิสัยได้รับโอกาสในการรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ ทำ

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 56 วรรคแรก ทั้งเดิมและใหม่ประกอบกันแล้ว จะพบว่าหลักเกณฑ์ใหม่ในการรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษซึ่งได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ.2559 มีดังนี้

(1) เดิมรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้เฉพาะโทษจำคุกเท่านั้น โทษประเภทอื่นตามมาตรา 18 วรรคแรก⁸ ไม่ว่าจะเป็นโทษประหารชีวิต กักขัง ปรับ หรือริบทรัพย์สิ้นจะมีการรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษไม่ได้ **แก้ไขเป็น** นอกจากโทษจำคุกแล้ว โทษปรับก็สามารถรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้เช่นกัน

ด้วยเหตุนี้ จากเดิมหากศาลลงโทษผู้กระทำความผิดทั้งจำคุกและปรับ ศาลจะรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้เฉพาะโทษจำคุกเท่านั้น ส่วนโทษปรับจะรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษไม่ได้⁹ ปัจจุบันก็จะเปลี่ยนเป็นศาลสามารถรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษโทษปรับได้ด้วย

(2) เดิมคดีที่ศาลสามารถรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้ ต้องเป็นคดีที่ศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี **แก้ไขเป็น** คดีที่ศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี เป็นคดีที่สามารถรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้

(3) เดิมมีหลักอยู่ว่าหากผู้กระทำความผิดเคยรับโทษจำคุกมาก่อน แล้วมากระทำความผิดอีก ศาลในคดีหลังจะไม่สามารถรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้ แต่ก็มีข้อยกเว้นคือ แม้ผู้กระทำความผิดเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน ถ้าเป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท¹⁰ หรือ

ให้มีผู้ต้องถูกจำคุกกระยะสั้นอยู่ในเรือนจำเป็นจำนวนมาก สมควรแก้ไขหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวให้เหมาะสมยิ่งขึ้น...

⁸ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 วรรคแรก บัญญัติว่า “โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้

(1) ประหารชีวิต

(2) จำคุก

(3) กักขัง

(4) ปรับ

(5) ริบทรัพย์สิ้น”

⁹เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, เรื่องเดิม, หน้า 918.

¹⁰ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสี่ บัญญัติว่า “กระทำโดยประมาท ได้แก่กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้เพียงพอไม่”.

ความผิดลหุโทษ¹¹ แล้วมากระทำผิดอีก ศาลในคดีหลังก็ยังสามารถรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษได้อยู่

(3.1) **แก้ไขข้อยกเว้นเป็น** แม้ผู้กระทำความผิดเคยรับโทษจำคุกมาก่อน นอกจากเป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษแล้ว หากเป็นโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยเจตนา¹² ซึ่งมีโทษความผิดลหุโทษ¹³ แล้วมากระทำผิดอีก ศาลในคดีหลังก็สามารถรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษได้เช่นกัน

(3.2) **แก้ไขหลักเป็น** หากผู้กระทำความผิดเคยรับโทษจำคุกมาก่อนแม้เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยเจตนา¹⁴ และเป็นโทษจำคุกเกินกว่า 6 เดือน¹⁵ แล้วมากระทำผิดอีก ศาลในคดีหลังก็ยังสามารถรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษได้อยู่ แต่จะกระทำได้อีกเมื่อผู้กระทำความผิดพ้นโทษจำคุกมาแล้วเกินกว่า 5 ปี แล้วมากระทำผิดอีก โดยความผิดในครั้งหลังต้องเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษเท่านั้น หากความผิดในครั้งหลังเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยเจตนาซึ่งมีโทษความผิดลหุโทษแล้ว ศาลในคดีหลังก็ไม่สามารถรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษได้เช่นเดิม

(4) เดิมเหตุที่ศาลจะนำมาใช้ประกอบดุลพินิจและอ้างเพื่อรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้น กฎหมายบัญญัติโดยยกตัวอย่างไว้ 11 เหตุ ได้แก่ 1) อายุ 2) ประวัติ 3) ความประพฤติ 4) สติปัญญา 5) การศึกษาอบรม 6) สุขภาพ 7) ภาวะแห่งจิต 8) นิสัย 9) อาชีพ 10) สิ่งแวดล้อม และ 11) สภาพความผิด **แก้ไขโดยเพิ่มเติม** เข้าไปอีก 2 เหตุ ได้แก่ 1) การรู้สึกความผิด และ 2) พยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น

¹¹ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 102 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2558 บัญญัติว่า “ความผิดลหุโทษ คือ ความผิดซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”.

¹²ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสอง บัญญัติว่า “กระทำโดยเจตนา ได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะที่ผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น”.

¹³เพราะหากเป็นโทษสำหรับความผิดลหุโทษก็ย่อมเข้าข้อยกเว้นในส่วนของ “โทษสำหรับความผิดลหุโทษ” อยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องนำมาปรับเข้ากับข้อยกเว้นในส่วนของ “โทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน” อีก

¹⁴เพราะหากเป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทก็ย่อมเข้าข้อยกเว้นตามที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อย่อยที่ (3.1).

¹⁵เพราะหากเป็นโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน ก็ย่อมเข้าข้อยกเว้นตามที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อย่อยที่ (3.1).

ตาราง เปรียบเทียบหลักเกณฑ์เดิมและใหม่ในการรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษ

มาตรา 56 วรรคแรก (เดิม)	มาตรา 56 วรรคแรก (ใหม่)
1. “โทษจำคุก” เท่านั้น ที่สามารถรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้	1. นอกจากโทษจำคุกแล้ว “โทษปรับ” ก็สามารถรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้เช่นกัน
2. คดีที่ศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ศาลถึงจะรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้	2. คดีที่ศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี เป็นคดีที่ศาลสามารถรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้
3. หากผู้กระทำความผิดเคยรับโทษจำคุกมาก่อน แล้วมากระทำความผิดอีก โดยหลักแล้วศาลในคดีหลังจะไม่สามารถรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้ เว้นแต่ที่เคยรับโทษจำคุกมาก่อนนั้น 3.1 เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือ 3.2 เป็นโทษสำหรับความผิดลหุโทษ	3. หากผู้กระทำความผิดเคยรับโทษจำคุกมาก่อน แล้วมากระทำความผิดอีก โดยหลักแล้วศาลในคดีหลังจะไม่สามารถรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้ เว้นแต่ที่เคยรับโทษจำคุกมาก่อนนั้น 3.1 เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือ 3.2 เป็นโทษสำหรับความผิดลหุโทษ หรือ 3.3 เป็นโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยเจตนาซึ่งมิใช่ความผิดลหุโทษ
4. หากผู้กระทำความผิดเคยรับโทษจำคุกมาก่อนสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยเจตนาซึ่งมิใช่ความผิดลหุโทษ แล้วมากระทำความผิดอีก ศาลในคดีหลังจะไม่สามารถรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้เลย แม้ว่าความผิดในครั้งหลังจะเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ ก็ตาม	4. แม้ผู้กระทำความผิดเคยรับโทษจำคุกมาก่อนสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยเจตนาและเป็นโทษจำคุกเกินกว่า 6 เดือน แล้วมากระทำความผิดอีก ศาลในคดีหลังไม่สามารถรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้เช่นเดิม หากผู้กระทำความผิดกระทำความผิดอีกภายในระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันพ้นโทษจำคุก แต่ถ้ากระทำความผิดอีกเมื่อพ้นโทษจำคุกมาแล้วเกินกว่า 5 ปี ศาลจึงจะสามารถรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้ แต่จะกระทำได้นเฉพาะกรณีที่ความผิดในครั้งหลังเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษเท่านั้น หากความผิดในครั้งหลังเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยเจตนาซึ่งมิใช่ความผิดลหุโทษแล้ว ศาลในคดีหลังก็ไม่สามารถรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้เช่นเดิม

5. ตัวอย่าง “เหตุ” ที่ศาลจะนำมาใช้ประกอบดุลพินิจและอ้างเพื่อรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้น มีอยู่ 11 เหตุ ได้แก่ 1) อายุ 2) ประวัติ 3) ความประพฤติ 4) สติปัญญา 5) การศึกษาอบรม 6) สุขภาพ 7) ภาวะแห่งจิต 8) นิสัย 9) อาชีพ 10) สิ่งแวดล้อม และ 11) สภาพความผิด	5. ตัวอย่าง “เหตุ” ที่ศาลจะนำมาใช้ประกอบดุลพินิจและอ้างเพื่อรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้น มีอยู่ 13 เหตุ ได้แก่ 1) อายุ 2) ประวัติ 3) ความประพฤติ 4) สติปัญญา 5) การศึกษาอบรม 6) สุขภาพ 7) ภาวะแห่งจิต 8) นิสัย 9) อาชีพ 10) สิ่งแวดล้อม 11) สภาพความผิด 12) การรู้สึกความผิด และ 13) พยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น
--	---

สำหรับระยะเวลาที่ศาลจะรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ไม่ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมแต่อย่างใด กล่าวคือ ศาลยังคงต้องกำหนดระยะเวลาที่ให้การกำหนดโทษหรือรอการลงโทษไว้ในคำพิพากษา ซึ่งต้องไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันที่ศาลพิพากษา¹⁶ ตามเดิม

5. บทวิเคราะห์

ภายหลังจากที่ได้พิจารณาหลักเกณฑ์ใหม่ในการรอการกำหนดโทษและรอการลงโทษซึ่งได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ.2559 แล้ว ผู้เขียนมีความเห็นดังนี้

(1) ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่กำหนดให้ “โทษปรับ” เป็นโทษที่สามารถรอการกำหนดโทษและรอการลงโทษได้ เนื่องจากโทษปรับเป็นโทษที่บังคับเอาแก่เงิน ไม่ได้บังคับแก่น้ำเนื้อตัวร่างกายเหมือนอย่างกับโทษจำคุก หากผู้ต้องโทษปรับสามารถชำระค่าปรับได้ กฎหมายก็ไม่ควรกำหนดให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษโทษปรับได้ หรือหากผู้ต้องโทษปรับไม่สามารถชำระค่าปรับได้เพราะไม่มีเงิน ผู้ต้องโทษปรับก็สามารถยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้อยู่แล้ว หรือถ้าความปรากฏแก่ศาลในขณะพิพากษาคดีว่าผู้ต้องโทษปรับรายใดอยู่ในเกณฑ์ที่จะทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ได้ ถ้าผู้ต้องโทษปรับยินยอม ศาลก็สามารถสั่งให้

¹⁶ คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556), หน้า 505.

ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้เช่นกัน¹⁷ ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าไม่สมควรกำหนดให้โทษปรับเป็นโทษที่สามารถรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษได้

(2) ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของคดีที่ศาลสามารถรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้ ที่จากเดิมต้องเป็นคดีที่ศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี แก้ไขเป็นไม่เกิน 5 ปี เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่าอัตราโทษจำคุกที่แก้ไขใหม่นั้นสูงเกินไป แม้การแก้ไขจุดนี้จะเป็นการแก้ไขเพื่อขยายขอบเขตอำนาจดุลพินิจของศาล ให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้กว้างมากขึ้นกว่าเดิม แต่การรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษนั้นนอกจากจะเป็นวิธีการที่นำมาใช้โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญแล้ว สิ่งที่ย่อมข้ามไปไม่ได้เช่นกันก็คือความรู้สึกและการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายและเหยื่อในคดีอาญา รวมไปถึงความรู้สึกของผู้คนทั่วไปในสังคมด้วย กล่าวโดยขยายความคือ คดีที่ศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี เช่น ศาลจะลงโทษจำคุก 4 ปี 9 เดือน ถือว่าเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกสูง หากศาลใช้อำนาจดุลพินิจรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษแล้ว ก็ย่อมส่งผลกระทบต่อความรู้สึกและการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายและเหยื่อในคดีอาญานั้นๆ รวมไปถึงความรู้สึกเคารพศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้คนทั่วไปในสังคมเมื่อได้รับทราบคำพิพากษาของศาล ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า การกำหนดให้คดีที่ศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี เป็นคดีที่สามารถรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษได้นั้นกว้างมากเกินไป

(3) ผู้เขียนเห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนอื่นๆ นอกจากที่ได้ทำการวิเคราะห์มาแล้วในหัวข้อย่อยที่ (1) และ (2) ไม่ว่าจะเป็น

(3.1) การกำหนดให้ผู้ที่เคยรับโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยเจตนาซึ่งมิใช่ความผิดลหุโทษ แล้วมากระทำความผิดอีก ศาลในคดีหลังสามารถรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้ เนื่องจากคดีก่อนแม้จะเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยเจตนาและไม่ใช่ความผิดลหุโทษ แต่ก็เป็นคดีที่ศาลลงโทษจำคุกในระยะเวลาอันสั้น เมื่อมากระทำความผิดอีก ศาลในคดีหลังก็ควรมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้เช่นกัน

(3.2) การกำหนดให้ผู้ที่เคยได้รับโทษจำคุกเกินกว่า 6 เดือน สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยเจตนาแต่เมื่อพ้นโทษจำคุกมาแล้วเกินกว่า 5 ปี แล้วมากระทำความผิดอีก เมื่อความผิดครั้งหลังเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ ศาลในคดีหลังสามารถรอกการกำหนดโทษ

¹⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30/1 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ.2559 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลพิพากษาปรับ ผู้ต้องโทษปรับซึ่งมิใช่นิติบุคคล และไม่มีเงินชำระค่าปรับ อาจยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ หรือถ้าความปรากฏแก่ศาลในขณะที่พิพากษาคดีว่าผู้ต้องโทษปรับรายใดอยู่ในเกณฑ์ที่จะทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ตามมาตรานี้ได้ และถ้าผู้ต้องโทษปรับยินยอม ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับก็ได้”.

หรือรอกการลงโทษได้ เหตุที่ผู้เขียนเห็นด้วยกับการแก้ไขจุดนี้เนื่องจากผู้กระทำความผิดในคดีหลังได้พ้นโทษจำคุกมานานพอสมควรแล้ว (เกินกว่า 5 ปี) ประกอบกับคดีหลังเป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำโดยประมาท หรือเป็นความผิดลหุโทษ จึงสมควรให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับตัวกลับใจเป็นคนดีแทนการที่ต้องถูกลงโทษจำคุก

(3.3) การเพิ่มตัวอย่างเหตุที่ศาลจะนำมาใช้ประกอบดุลพินิจและอ้างเพื่อรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดขึ้นมาอีก 2 เหตุ ได้แก่ 1) การรู้สึกความผิด และ 2) พยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น นั้น เป็นการเพิ่มเพื่อทำให้เกิดความชัดเจนในตัวบทกฎหมาย อีกทั้งเหตุทั้ง 2 เหตุดังกล่าว ยังเป็นเหตุที่เหมาะสมที่ศาลควรจะหยิบยกขึ้นมาพิจารณาประกอบการใช้ดุลพินิจและอ้างเพื่อรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดอีกด้วย

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

หลักเกณฑ์ใหม่ในการรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษซึ่งได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ.2559 มีดังนี้

- (1) ต้องมีการกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกหรือปรับ และคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี
- (2) ต้องไม่ปรากฏว่าผู้นั้นเคยรับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าเคยรับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หรือเป็นโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยเจตนาซึ่งมิใช่ความผิดลหุโทษ
- (3) หากเคยรับโทษจำคุกเกินกว่า 6 เดือน สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยเจตนาแต่พ้นโทษจำคุกมาแล้วเกินกว่า 5 ปี แล้วมากระทำความผิดอีก ความผิดในครั้งหลังต้องเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษเท่านั้นถึงจะรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้
- (4) ได้เพิ่มตัวอย่างเหตุที่ศาลจะนำมาใช้ประกอบดุลพินิจและอ้างเพื่อรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดขึ้นมาอีก 2 เหตุ ได้แก่ 1) การรู้สึกความผิด และ 2) พยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น

จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- (1) ควรตัด “โทษปรับ” ออกจากมาตรา 56 บรรทัดแรก กล่าวคือ ไม่ควรกำหนดให้โทษปรับเป็นโทษที่สามารถรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษได้
- (2) ควรกำหนดให้คดีที่ศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี เป็นคดีที่สามารถรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษได้ตามเดิม การกำหนดให้คดีที่ศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี เป็นคดีที่สามารถรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษได้นั้นกว้างมากเกินไป

ท้ายที่สุดนี้ ก็คงต้องคอยติดตามกันต่อไปว่าในภายภาคหน้าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 56 วรคแรก อีกหรือไม่ หากมีจะแก้ไขเพิ่มเติมที่จุดใด เพราะนับแต่มาตรา 56 วรคแรก เริ่มมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2500 เป็นต้นมา ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมไปแล้ว 2 ครั้ง ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2545 ครั้งนี้เมื่อปี พ.ศ.2559 เป็นครั้งที่สอง

บรรณานุกรม

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: พลสยามพริ้นติ้ง, 2551.

คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556.

จิตติ ติงศภัทัย. กฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2525.

หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

ประมวลกฎหมายอาญา.